

Comité 4/5 mei Almere

BELEIDSPLAN DODENHERDENKING 2026-2031

**“Vrijheid betekent ook
vrijheid van
herdenken”**

**Bertien Minco
directeur Herinneringscentrum
Kamp Westerbork**

1. Aanleiding

Nederland bevindt zich in de periode 2026–2031 in een nationale overgangsfase: de laatste generatie directe ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog, de Holocaust, de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog en latere missies verdwijnt.

De dodenherdenking is een burgerinitiatief dat sinds 1977 voort komt uit de Almeerse bevolking. Het huidige organiserende comité is statutair opgericht in 1996.

De afgelopen jaren is in Almere altijd uitgegaan van een algemene herdenking van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, de oorlogen daarna en de genocides in de afgelopen 80 jaar. Dit is echter een mondeling bestuurlijk uitgangspunt geweest en nooit vastgelegd in een document. Het moment is nu om dit wel te doen en daarmee gelijk op te gaan met de landelijke uitgangspunten.

De huidige Almeerse dodenherdenking kent de volgende inhoudelijke opbouw en tijdschema:

19:30 Aanvang herdenking met inhoudelijk programma van speeches, expressie en muziek.

20:00 Twee minuten stilte aansluitend twee coupletten Wilhelmus.

20:05 Kranslegging van waarbij geen ruimte voor uitingen is.

20:12 Bloemlegging defilé groeperingen en instanties waarbij ruimte is voor gepaste uitingen zonder geluid of tekstborden.

20:20 Defilé publiek einde live muziek en ruimte voor uitingen, echter geen demonstratie.

20:30 Slot en uitloop defile.

De stille tocht voorafgaand staat los van de dodenherdenking, evenals het herdenkingsconcert aansluitend aan de dodenherdenking. Dit geldt ook voor alle andere activiteiten die worden georganiseerd eventueel met partners in de stad.

Het 4/5 mei comité ondersteunt en faciliteert décentrale herdenkingen en activiteiten in Almere mits deze zich conformeren aan dit beleidsplan. Het is niet ondenkbaar dat in meerdere stadsdelen herdenkingen komen in diverse vormen.

2. Nationale richtlijnen

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei heeft in haar beleidsplan rond de dodenherdenking vijf accenten vastgesteld voor herdenken. Deze richten zich op:

1. herdenken als rouw & verbinding met de eerste generatie;
2. reflectie op rechtsstaat en democratische waarden;
3. generatie bestendig herdenken;
4. meerstemmigheid;
5. veranderlijkheid van rituelen.

Daarnaast geven de toonaangevende deskundigen Dr. Hinke Piersma, Prof. Dr. Frank van Vree en Prof. Dr. Martijn Eickhoff richting aan, hoe in gemeenten toekomstbestendig kan worden herdacht.

De centrale opdracht van het Nationaal Comité luidt: “richting, inhoud en vormgeven aan herdenken en vieren en de herinnering aan de Tweede Wereldoorlog levend houden.”

Belangrijke implicaties voor lokale herdenkingen zijn:

- WO II blijft het fundament van 4 mei.
- Aandacht voor latere oorlogen, conflicten en vredesmissies is passend.
- Herdenken moet meerstemmig, generatiebestendig en inclusief zijn.
- Herdenkingen moeten ruimte geven aan diverse ervaringen en gemeenschappen.
- De vorm van herdenken mag veranderen, zolang kerntradities herkenbaar blijven.
- De komende jaren wordt een verschuiving naar jongere generaties verwacht.

Het zijn deze landelijke richtlijnen die het 4/5 mei comité Almere reeds uitvoert dan wel overneemt voor de plaatselijke 4 mei herdenking voor de komende vijf jaar.

3. Inzichten van Piersma, Van Vree en Eickhoff

Prof. Dr. Frank van Vree is emeritus hoogleraar “Geschiedenis van Oorlog, Conflict en Herinnering” aan de Universiteit van Amsterdam (UvA). Hij is daarnaast geassocieerd onderzoeker bij het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies.

Dr. Hinke Piersma is directeur Onderzoek en adjunct-directeur bij het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies. Sinds 2003 is zij verbonden aan het NIOD, waar zij als senior onderzoeker projecten leidt die voortkomen uit maatschappelijke vragen, met bijzondere aandacht voor de ontrecting en het rechtsherstel van Joodse vervolgd.

Prof. Dr. Martijn Eickhoff is directeur van het NIOD. In 2019 is hij benoemd tot bijzonder hoogleraar Archeologie en Erfgoed van Oorlog en Massaal Geweld bij de Rijksuniversiteit Groningen. Hij onderzoekt de geschiedenis, culturele dimensies en nawerking van grootschalig geweld en regime change in Europa en Azië in de negentiende en twintigste eeuw.

De eerste twee NIOD-experts wijzen op drie risico's voor dodenherdenkingen:

Politisering

Hedendaagse politieke conflicten worden binnen de ceremonie geplaatst.

Institutionalisering

Groepen of organisaties gebruiken herdenkingen voor eigen positie of narratief.

Dominante verhaal

Enkel het aanwezige dominante verhaal voert de boventoon

Aanbeveling

Dodenherdenkingen moeten worden vormgegeven vanuit universele menselijke begrippen, zoals: leed, verlies, uitsluiting, discriminatie, honger, ontheemding, vluchten, dood.

De huidige directeur Prof Dr Martijn Eickhoff van het Niod stelt dat we beseffen dat we de herinnering aan WO2 levend willen houden, én de dynamiek ervan actief omarmen. Hij ziet momenteel in de herdenkingen drie tegenstrijdige ontwikkelingen:

Nooit meer is nu

Groepen die vragen om meer aandacht voor bijvoorbeeld Oekraïne en Gaza, omdat we anders vluchten in een veilig, hoewel ook, gruwelijk verleden.

4 mei niet voor mij

Groepen die zelf oorlogservaringen van na 1945 met zich meedragen, en die zich daardoor niet herkennen in het dominante verhaal.

Terug naar de kern

Groepen die menen dat er te veel buiten de WO2-kaders wordt herdacht, als je alles herdenkt, herdenk je niets.

Aanvullend hierop is het **bothsidesism**. Beide kanten belichten in een overdreven poging om objectief te zijn, wat leidt tot een vertekend beeld en een valse balans. Een kwestie wordt gepresenteerd alsof er evenveel geldigheid is voor beide kanten, zelfs als één kant veel sterker wordt ondersteund door feiten dan de andere, wat leidt tot misleidende neutraliteit terwijl de feitelijke werkelijkheid aantoonbaar scheef is.

Met deze aanbevelingen en inzichten als kader wordt herdenken in Almere:

- inclusief
- verbindend
- toekomstbestendig
- minder kwetsbaar voor politiek gebruik of zelfs misbruik

Deze inzichten/aanbevelingen sluiten volledig aan op de reeds bestaande Almeerse aanpak.

4. Analyse: positie Almere in nationaal kader

Landelijke richting	Almere
WO II als fundament	Centraal uitgangspunt
Ruimte voor latere oorlogen / onvrijheid	Inwoners herdenken wie/wat zij zelf passend vinden
Generatiebestendigheid	Kunst, jongerenstem, moderne rituelen
Meerstemmigheid	Geen beperking in groepen of narratieven
Inclusiviteit	Herdenking voor alle Almeeders
Veranderlijkheid	Jaarlijks meebewegend met behoud tradities
Geen politisering	4 mei is neutraal en verbindend

Conclusie: Almere is volledig in lijn met de nationale koers en wordt door experts gezien als toekomstbestendig voorbeeld. De Almeerse Algemene 4 mei Herdenking sluit volledig aan op zowel het nationale beleidsplan (NC 4/5 mei) als de academische inzichten (NIOD).

5. Bestuurlijke lijn en uitgangspunten voor de periode 2026-2031 tav herdenken

1. De Almeerse Algemene Herdenking blijft de centrale herdenking van 4 mei.
 - WO II blijft historisch fundament.
 - Bezoekers bepalen voor zichzelf zelf wie/wat zij herdenken en uiten dit enkel binnen gedeelde menselijkheid.
2. 4 mei blijft vrij van actuele geopolitieke stellingname.
 - Conflicten krijgen een plek vanuit gedeelde menselijkheid.
3. Toetsingskader voor bijdragen, verzoeken en dilemma's:
Beoordelen op basis van universele menselijke begrippen.
4. Rollen verschuiven naar jongere generaties.
 - Rituelen worden aangepast aan de veranderende tijd.
 - Kunst, cultuur en jongerenparticipatie worden structurele onderdelen.
5. De herdenking blijft meerstemmig en inclusief.
 - Geen hiërarchie of concurrentie tussen slachtoffergroepen.
 - Geen institutioneel of politiek eigenaarschap.
 - Geen geestelijk of geloofsovertuiging rituelen/gebeden
 - Voorkomen van een dominant verhaal.
 - Voorkomen van bothsidedisme.
6. Burgerinitiatieven kunnen plaatsvinden naast de centrale herdenking.
 - Ze worden gefaciliteerd, maar veranderen de centrale herdenking in Almere niet.
7. Financiële aspecten
 - Uitvoering binnen bestaande middelen 4/5 mei comité Almere.
 - Eventuele educatie-/kunstcomponenten en overige activiteiten kunnen vanuit bestaande middelen 4/5 mei comité Almere komen, maar kunnen ook worden aangevraagd bij fondsen of programma's.
8. Communicatie
 - Actieve boodschap: Almere herdenkt vanuit gedeelde menselijkheid.
 - Duidelijk maken dat Almere aansluit bij nationale visie en academische inzichten.
 - Zichtbare rol voor jongeren en kunst.

Almere, januari 2026